

FENT LLATA

Butlletí Trimestral del Parc Natural de la Serra Calderona

Nº 19. Primavera 2019

01. EDITORIAL

- Eleccions municipals, autonòmiques, nacionals i europees

02. NOTÍCIES DEL PARC

- Marques de cucs Triàsics a Olocau
- Recuperació del mosaic agro-forestal

04. DINAMITZACIÓ DEL TERRITORI

- El compromís ambiental de les empreses de plàstics
- XLVII Dia de la Cirera i XIV Fira de la Calderona

05. COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

- Dia del'Aigua 2019
- Dia Mundial de la Salut. Ruta etnobotànica
- Ruta Cultura, Història i Natura. Castell de Serra
- Itinerari-taller de plantes medicinals
- Visites Concertades

08. CONSERVACIÓ I MANTENIMIENT

- Prevenió d'incendis forestals
- Recuperació del safareig de Marines Vell
- Altres treballs
 - Àrea recreativa los Pocicos (Altura)
 - Nevera de Rebalsadors (Serra)
 - Marjal de Rafalell i Vistabella (Massamagrell)
 - Àrea de descans (Marines)
 - Revisió GR-10 (Segart)
 - Mirador del Fenassar (Náquera)

11. MEDI NATURAL

- L'esquiva papallona de puntes ataronjades

12. OPINIÓ

- Entrevista a Empar i Cristina, estudiants del Certificat de professionalitat d'Interpretació i Educació Ambiental

A final de maig es van celebrar les eleccions municipals a la Comunitat Valenciana. Aquestes votacions són transcendents per als Parcs naturals ja que es trien les persones responsables de la gestió diària dels municipis que formen part d'aquests espais protegits.

De la mateixa manera també es produeixen modificacions en la composició de l'òrgan més important en la gestió del Parc Natural que és la Junta Rectora ja que en ella té una part important de representació municipal.

El Parc Natural de la Serra Calderona està compost per 14 municipis de dues províncies; Altura i Segorbe a la província de Castelló i Albalat dels Tarongers, Algímia d'Alfara, Estivella, Gátova, Gilet, Marines, Nàquera, Olocau, Sagunt, Segart, Serra i Torres-Torres a la província de València. 14 municipis amb molt diferents realitats i molt més diferents expectatives de futur.

A això cal afegir les modificacions que es produiran amb aquests canvis municipals en la composició de les Diputacions provincials que s'uneixen als que ja es van produir el passat 28 d'abril en el govern de la Generalitat Valenciana i de l'Estat Espanyol.

Canvis en els ens municipals i en els supramunicipals que marcaran una nova etapa per a la Serra Calderona ja que els canvis polítics incideixen de manera directa en el medi ambient.

Des d'aquesta Oficina Tècnica fem una forta abraçada als qui han estat anteriorment i ja no estan i la benvinguda als nous components de les corporacions municipals i supramunicipals amb els quals comencem una nova etapa de treball que desitgem que siga gratificant per a tots els que mantenen interessos dins del Parc Natural.

Marques de cucs Triàsics a Olocau

Mentre realitzàvem una visita a una zona de rodenos en el terme municipal d'Olocau trobarem unes marques poc habituals en unes roques per les que discorre la senda. Semblaven tenir un patró de petjades però poc homogeni. Ens van cridar l'atenció per això intentarem buscar-li explicació a aquelles estranyes marques.

Després de molt indagar, concertarem una visita amb Carlos de Santisteban, professor de geologia de l'Universitat de València qui, altruïstament, ens va il·lustrar sobre la geologia de la Serra Calderona i va confirmar que les petjades són, possiblement, bioturbacions ocasionades per algun tipus d'invertebrat del Triàsic que ha deixat emprentes a l'arena. Una cita important per al nostre Parc natural.

Recuperació del mosaic agro-forestal

Juan Flor Madueño, estudiant de geografia, de l'U.V. en pràctiques

La conservació i gestió d'una zona amb valor ambiental ha d'estar recolzada en una sèrie de dades que analitzen i avaluen les seues característiques. Això és el que s'ha fet en la zona de "Corrals de Mugró" (Serra) mitjançant una valoració fitogeogràfica d'unitats de paisatge vegetal. El mètode utilitzat està desenvolupat per Guillermo Meaza i Orbanje Ormaetxea (1992).

La zona es divideix en cinc sistemes vegetals: pineda en regeneració, cultiu de regadiu abandonat, pineda adulta, matoll i cultiu en ús. A cadascun d'aquests sistemes se'ls aplica uns criteris (representativitat, raresa, endemicitat, maduresa, etc.) amb els quals s'avalua el seu valor de conservació. Amb l'anàlisi, el mètode forma dues valoracions finals dels sistemes vegetals: Interés i Prioritat de Conservació. La conclusió és que s'han de conservar i rehabilitar els cultius de regadiu dels "Corrals de Mugró", a causa de la presència de la varietat de cirera autòctona "Negra de Serra", que és única.

El compromís ambiental de les empreses de plàstics

Dissabte passat 6 d'abril vam tenir l'ocasió de participar en una activitat de recollida selectiva de residus en Portaceli dins del programa de RSC que promou AIMPLAS i CIMCOPLAST.

La recollida de residus es va completar amb tallers mediambientals per a xiquets i adults.

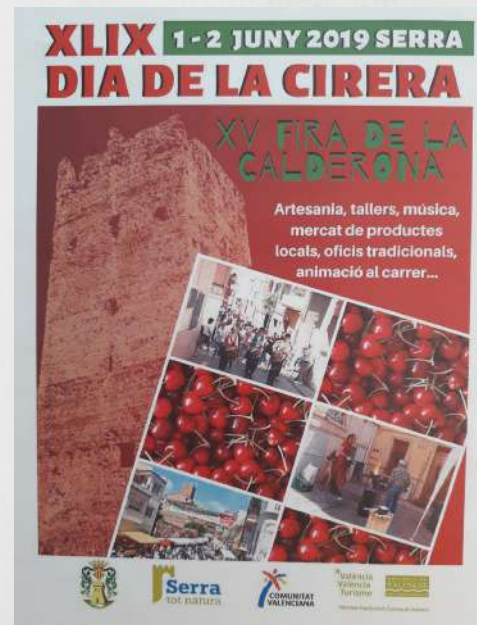
L'activitat es va desenvolupar en el Pla de Lluc en Portaceli (Serra) i va comptar amb la participació d'un centenar de voluntaris i la presència del Director General de Qualitat Ambiental de la Generalitat Valenciana, de l'alcalde de Serra i dels responsables d'aquestes empreses dedicades al reciclatge i posada en valor dels residus plàstics.

XLIX Dia de la cirera de Serra i XV Fira de la Calderona

El cap de setmana de l'1 i 2 de juny es va celebrar a Serra el XLIX Dia de la Cirera i la XV Fira de la Calderona, un esdeveniment anual en la qual els comerciants de la zona ofereixen els seus productes típics a veïns i visitants. A més, van tenir lloc diverses activitats pensades per a tots els públics: ludoteca infantil, tallers, actuacions musicals, batukada, danses populars o rutes teatralitzades per la Serra Calderona, entre altres accions, dirigides tant a xiquets com a adults.

El diumenge es van repartir centenars de quilos de cireres a totes les persones que van acudir a la caseta municipal.

Va ser, també, el moment de conèixer als possibles components de les noves corporacions locals que han eixit de les eleccions municipals del passat 26 de maig. Sens dubte un bon començament per a la nova legislatura municipal que desitgem des de l'Oficina Tècnica del Parc Natural que siga molt fructífera.

Dia de l'Aigua 2019.

Per a commemorar el Dia Mundial de l'Aigua, prepararem una activitat en el mirador de "El Garbí" que pretenia posar en valor la importància de l'aigua a través del coneixement del Cicle de l'Aigua, fàcilment observable des d'aquesta talaia sobre la costa ja que podem veure els núvols, el riu Palància, el mar Mediterrani i les zones humides costaneres així com les zones habitades, les zones cultivades i les zones industrials

Com si haguera volgut ajudar-nos, el Cicle de l'Aigua es va posar en acció i després de diversos mesos sense ploure, aquell dia vam arreplegar 15 litres de precipitació que van reduir lleugerament la set de les nostres muntanyes encara que nosaltres vam haver de suspendre l'activitat.

Dia Mundial de la Salut. Ruta etnobotànica

Per a commemorar el Dia Mundial de la Salut decidirem realitzar un itinerari etnobotànic per a conèixer els beneficis que reporta el contacte amb la natura. Parlarem de "Banyes de bosc", de la "Síndrome de manca de naturalesa" que és una malaltia derivada de la nostra vida urbana i de la "Prescripció de naturalesa", teràpies que des de les administracions sanitàries es plantegen receptor pels metges de família.

A més, l'itinerari al Pi del Salt ens oferia una immillorable excusa per a donar una pinzellada dels usos potencials de les plantes i la seua relació amb la salut, especialment el seu ús popular i tradicional

Ruta Cultura, Història i natura. Castell de Serra.

Dins de la programació de col·laboració en la realització d'activitats en els municipis del Parc Natural de la Serra Calderona s'ha realitzat l'itinerari Cultural i Natural del Castell de Serra. Des de l'Oficina Tècnica del Parc Natural hem d'agrair la col·laboració de l'Ajuntament de Serra, de l'Oficina de turisme municipal i de l'Associació Tot Axerra, gràcies als quals l'activitat va ser un èxit.

Unes 30 persones ens van acompanyar en un preciós dia el 4 de maig en el qual vam poder conversar sobre els oficis tradicionals dels antics habitants de Serra a més d'observar la flora primaveral i diverses espècies d'aus en migració.

Itinerari-Taller de Plantes Medicinales

El mes de maig és, tradicionalment, el mes de les flors. Commemorant el Dia dels Parcs Naturals amb el títol: "Els nostres Parcs naturals, els nostres tresors" dissenyarem una activitat dedicada a posar en valor aqueixos tresors naturals, especialment les plantes del Parc Natural de la Serra Calderona des d'un punt de vista tècnic-didàctic

Parafrasejant a Peris i Stübing, amb aquesta activitat es pretén *"orientar e informar al usuario sobre las posibilidades, riesgos y ventajas que tienen las plantas medicinales en relación con la salud, pero en ningún caso se pretende sustituir la asistencia médico-farmacéutica en sus facetas preventivas, diagnósticas o terapéuticas"*.

Van ser molt interessants les aportacions dels 24 participants que van enriquir l'itinerari i milloraren l'activitat.

Visites Concertades

Continuem rebent visites de diferents col·lectius que desitgen conèixer el nostre espai protegit. En aquest trimestre hem tingut el gust de treballar amb el Centre de Formació, Innovació i Recursos Educatius (CEFIRE) de València, que amb el nom d'Espècífic d'Àmbit Científic, Tecnològic i Matemàtic, dins del curs: "Utilització didàctica dels Parcs Naturals de la Comunitat valenciana".

Colaboración con CEFIRE's

Amb ells vam veure la forma en què poden utilitzar el Parc Natural en la seua labor didàctica diària. Aquesta visita s'emmarca en el projecte "Parcs Naturals i Educació" corresponent al primer nivell de Formació General dels 3 en què està estructurada aquesta col·laboració de formació dels CEFIRE.

Leonard Limosin (Limoges - Francia)

Com a col·lectiu diferent al que és habitual en les visites concertades que rebem, vam tenir un grup d'un Institut Francés que, com a part d'un viatge formatiu per la Comunitat valenciana, van recalar en la nostra serra. El Lycée Leonard Limosin de Llemotges va enquadrar la visita a la Serra Calderona dins del procés formatiu de coneixement d'altres cultures, tendències i hàbitats. Amb ells visitarem el Puntal dels Llops.

El nostre parc va ser triat per la seua proximitat a València i perquè els permetia conèixer, dins d'un Parc Natural, un espai ben conservat d'una civilització desconeguda per a ells però transcendental dins de l'espai europeu de la romanització: els Ibers.

Universitat Politècnica de Madrid

Alumnes de les assignatures de Gestió d'Espais Protegits, Turisme i Oci del Grau d'Enginyeria del Medi natural de la Universitat Politècnica de Madrid (U.P.M.) van visitar les instal·lacions de la nostra Oficina Tècnica, l'exposició i vam poder compartir amb l'alumnat i professorat un itinerari en el qual mostrar-los els principals valors culturals i naturals d'aquest espai protegit.

La nostra directora Maria José Modesto va realitzar una presentació sobre la Serra Calderona ressaltant les dificultats amb les quals ens trobem diàriament en la gestió d'un Parc Natural de tendència forestal però amb una alta taxa d'ocupació humana, especialment en forma de segones residències i un intens ús públic (senderisme, bicicleta, running, passejos,...)

Taller d'Ocupació de Bétera

Un altre tipus de col·lectius que solen sol·licitar les visites al centre d'interpretació i conèixer millor la Serra Calderona són els que desenvolupen programes formatius de LABORA, (antic SERVEF), mitjançant alguna de les fórmules que utilitza en la formació d'adults, Escoles Taller, Tallers d'Ocupació i Cases d'Oficis. La visita al Parc Natural els proporciona una visió holística

En aquesta ocasió vam tenir el plaer de compartir un matí amb els alumnes del mòdul de jardineria del Taller d'Ocupació de Bétera. És important que l'educació ambiental arribe a tots els nivells de la societat però és més important, si cap, que les persones que tenen relació directa amb la naturalesa compten amb els coneixements adequats perquè el seu treball siga conseqüent amb la conservació i difusió de valors mediambientals.

Prevenió d'Incendis Forestals

La prevenió és la millor manera de controlar els incendis. Arrere han quedat els temps de No Intervenció, el sistema forestal valencià necessita gestió per a evitar la xacra dels nostres ecosistemes, els incendis.

Dins del programa de prevenió d'incendis forestals s'estan executant treballs encaminats a crear discontinuïtat en les masses de regeneració de *Pinus halepensis* en punts estratègics determinats per la Direcció General de Prevenió d'Incendis.

També s'estan realitzant col·laboracions amb els Agents mediambientals per a facilitar l'accés a certs punts estratègics necessari per al control de plagues.

Els treballs s'han realitzat, especialment, en els marges de la pista forestal que discorre entre la Font de la Gota i la Font de la Abella en el terme municipal de Serra però també s'ha actuat en el barranc de la Saladilla a Segorbe.

D'altra banda, també s'està actuant en mitigar els danys generats per l'últim gran incendi de la Serra Calderona. En concret s'estan eliminant els peus cremats que van caent i generant problemes a l'entorn de la Font del Olivastro a Altura.

Recuperació del llavaner de Marines Vell

Poca gent del municipi recordava aquell safareig en ús. Després de l'abandó de la població i el trasllat a la nova ubicació a poc a poc el pas del temps havia anat oblidant aquest preciós racó que tant es va usar en uns altres temps.

La Brigada de manteniment ha realitzat una ingent labor per a eliminar el material que rebria la séquia i els voltants. S'han recol·locat les pedres sobre les quals es llavava, s'han reparat els clevills per on es perdia l'aigua i s'ha netejat el camí d'accés.

Veient la seqüència de fotografies cal agrair a les Brigades de Manteniment la labor encomiable que realitzen en la recuperació del patrimoni dels nostres pobles que permet posar en valor els elements culturals i naturals que fan possible la conservació i millora dels nostres Parcs Naturals.

Altres treballs.

Àrea recreativa "Los Pocicos" (Altura)

És habitual en la localitat d'Altura acostar-se en aquestes dates pel paratge denominat "Els Pocicos". Aquesta àrea recreativa combina la vegetació i les roques amb uns espectaculars pous en l'aigua creant un entorn molt grat per al visitant

La Brigada de manteniment amb seu a Altura ha estat fent treballs de condicionament del paratge i millorant les mesures de seguretat per a evitar qualsevol problema que enterbolisca la visita a aquest idíl·lic lloc

Nevera de Rebalsadors (Serra).

La Brigada de Nàquera ha estat posant en valor la Nevera dels Frares o de Rebalsadors ja que durant anys s'havia anat acumulant vegetació en el seu interior i murs que impediéssin observar en tota la seua plenitud aquest magnífic exponent dels usos tradicionals de la serra. Únic exponent d'aquest tipus de construcció al Parc Natural, ens convida a pensar en altres èpoques i altres usos

Marjal de Rafalell i Vistabella

Pròximes al Parc Natural de la Serra Calderona i dins de l'Unitat de Gestió d'aquest espai protegit trobem la Marjal de Rafalell i Vistabella. Les Brigades de manteniment fan treballs de manteniment d'aquesta zona humida en la qual la Generalitat Valenciana té una propietat. Han consistit en el desbrossament selectiu de la vegetació de la zona d'accés a la zona humida, la reposició d'arbres morts i la delimitació del perímetre d'un ullal mitjançant una tanca dissuasoria.

Tanca de l'Àrea de Descans (Marines)

El pas per la carretera de Marines Vell, just darrere de l'abeurador, presentava certes manques que hem procedit a solucionar amb la inestimable col·laboració de l'Ajuntament de Marines que ha aportat els materials necessaris. S'ha esbrossat l'àrea de descans i s'ha construït una tanca de fusta que millora sensiblement aquest bonic paratge de la localitat

Revisió del GR-10 (Segart)

El GR-10 recorre la Serra Calderona en tota la seua longitud. Són centenars els senderistes que transiten algun dels seus trams en qualsevol època de l'any i aquesta aflluència massiva genera problemes com l'aparició de variants, la remoció de pedres, l'eliminació de senyals, etc., ocasionant problemes d'orientació puntuals. És per això pel que s'ha procedit a millorar la senyalització en el tram del GR-10 de Segart a petició de l'ajuntament de la localitat.

Mirador del Fenassar (Nàquera)

Integrat en la Ruta del Pi del Salt que ix de Nàquera es troba el Mirador del Fenassar. Condicionat com a zona de descans necessitava un lleuger toc de manteniment al mateix temps que les Brigades han aprofitat per a canviar la ubicació d'un dels cartells que, erradament, es va col·locar en direcció contrària a la zona que descrivia.

L'esquiva papallona de puntes ataronjades.

Anthocharis belia ssp. *euphenoides* Staudinger, 1869

També anomenada Aurora Meridional o Bandera espanyola per la combinació de groc i roig en les seues ales, és una papallona de la família dels Pièrids en la qual trobem també la papallona de la col (*Pieris brassicae*) que com la nostra protagonista s'alimenten de plantes de la família de les crucíferes.

L'espècie nominal, *Anthocharis belia* vola pel Nord d'Àfrica mentre la *Anthocharis euphenoides* ho fa per la Península Ibèrica i zones mediterrànies de França. Aquesta espècie presenta un marcat dimorfisme sexual ja que el mascle presenta colors estridents mentre les femelles tenen uns colors menys cridaners.

Presenten les ales posteriors i l'àrea basal de les anteriors de color blanquinós o groguenc, amb una marca negra en el centre de l'ala i l'àpex de les ales anteriors de color taronja intens amb una vora difusa fosca. La taca taronja és més gran i viva en els mascles que en les femelles.

Per la cara inferior, les ales anteriors llueixen els mateixos colors, amb la taca taronja reduïda i sense tocar l'àpex; les posteriors són groguenques amb una reixeta verda.

La papallona de les fotos és, doncs, un mascle

És una papallona que podem trobar fàcilment en herbassars i matolls oberts des d'abril a juliol

L'eruga s'alimenta de crucíferes del gènere *Biscutella* sp. i *Sinapis* sp.
Hivernen en forma de pupa sobre plantes mortes.

Les fotos les realitzarem en una eixida per a revisar la ruta verda del Parc Natural. Després de pujar per una empinada costa cap al Gorgo, en una zona de transició entre el matoll i sureres amb pinastre, amb cultius d'ametlers pròxims, es trobava volant de flor en flor de Xara negra. La temperatura era elevada per a aquesta època d'any (abril) i va ser molt difícil realitzar alguna foto que valguera la pena.

Parlem amb Cristina i Empar, dues alumnes en Pràctiques amb les quals hem compartit moltes hores durant el mes de maig.

1. Què heu estudiat per a realitzar aquestes pràctiques?

Hem realitzat un curs presencial "d'Interpretació i Educació Ambiental", que ens atorga un certificat de professionalitat. Consisteix en un conjunt de mòduls, els quals has de superar de manera individual mitjançant proves avaluatives i unes pràctiques finals no laborals que són les que estem realitzant.

2. Què us ha motivat a realitzar-lo?

- **Empar:** "Sempre he volgut dedicar-me a alguna cosa relacionada amb la cura del medi ambient i això ha fet que anara realitzant cursos de manera independent. Quan vaig saber de l'existència d'aquest curs no vaig dubtar ni un moment a realitzar-lo. A més, visc en un entorn natural protegit i veig molt necessària l'educació ambiental en aquesta societat."

- **Cristina:** "Sóc biòloga especialitzada en biodiversitat i conservació i vaig veure en aquest curs una manera d'ampliar la meua formació . A part d'això, el fet de poder portar a grups em permetia transmetre els meus coneixements en aquest sector i sensibilitzar-los sobre la necessitat de conservar el medi natural."

3. Com vau saber de la seua existència?

Ambdues estavem buscant d'un curs d'aquestes característiques, que ens formara i ens donara una acreditació. Estant inscrites en LABORA (antic SERVEF) entre l'oferta de cursos, estava aquest.

4. Quina utilitat li veieu? Voleu dedicar-vos a la Educació Ambiental de manera professional?

Per descomptat, amb aquest curs adquirim tota la formació necessària per a això. Al llarg d'aquestes 500 hores organitzades en quatre mòduls: Orientació i Desenvolupament en el Medi; Dinàmica del Medi Ambient; Activitats humanes i Problemàtica Ambiental: Programes d'Educació Ambiental, hem adquirit coneixements, tècniques i capacitats que ens permetran desenvolupar el nostre treball com a educadores ambientals.

5. Per què vau triar el "Parc Natural de la Serra Calderona"?

- **Empar:** "Visc en la serra des de fa tretze anys, em vaig formar com a guia de ruta i he realitzat molts voluntariats amb el parc. Sóc una enamorada de la Calderona."

- **Cristina:** "Durant el curs hem realitzat multitud de visites a diferents centres d'interpretació i una d'elles va ser a aquest. Des de la seua entrada em va cridar molt l'atenció: les petjades en el sòl amb els seus respectius noms, l'adaptació de les seues indicacions, les seues instal·lacions tan completes i sobretot, el personal que treballava allí. Em va agradar molt tot el que vaig veure i, sabent la riquesa d'hàbitats, fauna i flora que representen a la Calderona, no vaig trobar millor lloc que aquest per a realitzar les pràctiques."

Des de l'Oficina Tècnica del Parc Natural de la Serra Calderona els desitgem un futur molt ambiental

Nota: El Certificat de Professionalitat "Interpretació i Educació Ambiental", establert pel RD 720/2011 de 20 de maig, és un itinerari formatiu de 500 hores lectives amb la finalitat de capacitar a l'alumnat per a "Comunicar sobre el medi ambient, interpretar els seus valors i problemàtica, guiar i capacitar a les persones per a contribuir a la conservació i millora ambiental"

Castell del Reial (Marines - Gátova)

Redacció: Equip tècnic del Parc Natural

Parc Natural Serra Calderona

Centre d'interpretació

C/ Lepanto, 8. 46119 Nàquera (Valencia)

serra_calderona@gva.es

679 19 52 38 / 96 318 98 65

<http://www.parquesnaturales.gva.es/es/web/pn-serra-calderona>

Inscriu-te en:/ Inscríbete en:

<http://www.citma.gva.es/va/web/pn-serra-calderona/suscribete-a-las-actividades-del-pn>